

ROCZNIK TOMISTYCZNY
9 (2020) 2

ROCZNIK TOMISTYCZNY
9 (2020) 2

ΘΩΜΙΣΜΟΣ ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ
ANNARIUS THOMISTICUS
THOMISTIC YEARBOOK
THOMISTISCHES JAHRBUCH
ANNUAIRE THOMISTIQUE
ANNUARIO TOMISTICO
TOMISTICKÁ ROČENKA

ROCZNIK TOMISTYCZNY
9 (2020) 2

Naukowe Towarzystwo Tomistyczne
WARSZAWA

KOMITET REDAKCYJNY / EDITORIAL BOARD:

Michał Zembrzuski (sekretarz / secretary), Magdalena Płotka (zastępca redaktora naczelnego / deputy editor), Dawid Lipski, Natalia Herold (internet), Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk (redaktor naczelny / editor-in-chief)

RADA NAUKOWA / SCIENTIFIC COUNCIL:

Adam Wielomski, Stanisław Wielgus, Antoni B. Stępień, Sławomir Sobczak, Arkady Rzegocki, Andrzej Maryniarczyk, Marcin Karas, Krzysztof Kalka, Mieczysław Gogacz, Pavol Dancák, Paul J. Cornish, Mehmet Zeki Aydin, Artur Andrzejuk, Anton Adam

RECENZENCI / REVIEWERS

Antoni B. Stępień, Marcin W. Buwała, Paul J. Cornish, Tomasz Pawlikowski, Marcin Trepczyński, Piotr Mazur, Grzegorz Hołub, Andrzej Jonkisz, Marek Prokop, Mikołaj Krasnodębski, Marek Porwolik, Henryk Anzulewicz, Piotr Jaroszyński, Imelda Chłodna-Błach

REDAKCJA JĘZYKOWA / LANGUAGE EDITORS

Elżbieta Pachciarek (j. polski), Bernice McManus-Falkowska, Ewa A. Pichola, Magdalena Płotka (j. angielski), Christel Martin, Iwona Bartnicka (j. francuski), Adam M. Filipowicz, Michał Zembrzuski (greka, łacina)

PROJEKT OKŁADKI

Mieczysław Knut

OPRACOWANIE GRAFICZNE, SKŁAD I ŁAMANIE

Maciej Głowacki

© Artur Andrzejuk / Naukowe Towarzystwo Tomistyczne (wydawca / editor)

Warszawa 2020

ISSN 2300-1976

Unikalny numer identyfikacyjny – 493506

Rocznik Tomistyczny ukazuje się dzięki pomocy Jacka Sińskiego

Redakcja Rocznika Tomistycznego
ul. Klonowa 2/2
05-806 Komorów POLSKA
www.roczniktomistyczny.pl
e-mail: redakcja@roczniktomistyczny.pl

Druk i oprawa: Sowa Sp. z o.o.
ul. Raszyńska 13
05-500 Piaseczno
www.sowadruk.pl

Spis treści

Od Redakcji.....	9
------------------	---

Rozprawy i artykuły

Przemysław Artemiuk Zbawienie w ujęciu Marcina Lutra i św. Tomasza z Akwinu. Próba soteriologii porównawczej w perspektywie chrystologii kard. Ch. Schönborna.....	13
Jan Pocij O związku między istościami a świadomością i jaźnią.....	41
Dawid Lipski John Peckham's dispute with Thomas Aquinas at the University of Paris – Causes and Effects....	73
Martyna Koszkało Free Will and Moral Evil: John Duns Scotus's Theory.....	89
Marcin Karas Czy Mikołaj Kopernik był filozofem średniowiecznym?	107
Tomasz Ćwiertniak W poszukiwaniu źródłowego doświadczenia filozoficznego. Paralele pomiędzy fenomenologią i filozofią dialogu a współczesnym tomizmem egzystencjalnym	115
Artur Andrzejuk Gilsonian method of the history of philosophy	133
Marek Prokop Metoda identyfikacji bytu w metafizyce tomizmu konsekwentnego.....	145
Janusz Węgrzecki Tomizm jako perspektywa teoretyczna nauk o polityce.....	161
Marcin Klimski Zdroworoządkowe poznanie w praktyce edukacji ekologicznej Kościoła katolickiego	173
Maciej Kulik Arystotelesowsko-tomistyczna koncepcja animacji a współczesne spory bioetyczne.....	187
Michał Ziółkowski <i>Causa irrationabilitatis</i> , czyli o źródłach transhumanistycznej antropologii	203

Edycje i tłumaczenia

Maciej Stanek Kwestia <i>Utrum universale nihil sit aut posterius suis singularibus</i> z zachowanych w rękopisie BJ 2118 <i>Collectanea de anima</i>	229
<Anonymus> <i>Utrum universale nihil sit aut posterius suis singularibus?</i>	239

Sprawozdania i recenzje

Natalia Herold Działalność Naukowego Towarzystwa Tomistycznego w roku akademickim 2019/2020.....	251
---	-----

Michał Zembrzusi	
Obecność myśli tomistycznej na XI Polskim Zjeździe Filozoficznym w Lublinie	257
Izabella Andrzejuk	
Tomizm konsekwentny. Sprawozdanie z Sympozjum tomistycznego, połączonego z wręczeniem Nagród im. Mieczysława Gogacza 16 listopada 2019 roku.....	265
Jerzy Nitychoruk	
Dzieło stworzenia oczami geologa	269
Maciej Bała	
Filozoficzna apologia religii. Propozycja Piotra Moskala.....	277
Jacek Salij	
Rzetelna rekonstrukcja Tomaszowej antropologii. Recenzja Henryk Majkrzak, <i>Antropologia integralna w „Sumie teologicznej” św. Tomasza z Akwinu</i> , Kraków brw., Wydawnictwo „SPES”, Kraków brw., stron 415.....	287
Maciej Nowak	
Recenzja Bartłomiej Krzych, <i>Książeczka o niczym. Prolegomena do nicologii</i> , Siemianowice Śląskie 2017, stron 127.	293
Magdalena Płotka	
Tomasz z Akwinu a interpretacja skanów mózgu. Recenzja Piotr Lichacz, <i>Neuroetyka a Tomasz z Akwinu. O użyteczności myśli średniowiecznej we współczesnych debatach etycznych</i> , Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 2018, stron 374.....	299
Artur Andrzejuk	
Jacek Woroniecki – mistrz intelektualnego katolicyzmu. Recenzja Piotr S. Mazur, Barbara Kiereś, Ryszard Skrzyniarz, Agata Płazińska: <i>Jacek Woroniecki</i> , red. P. S. Mazur, (<i>Pomniki polskiej filozofii chrześcijańskiej</i> , red. Maciej Bała, Piotr S. Mazur), Kraków 2019, stron 213; też w wersji angielskiej, tamże, stron 218.....	303
Magdalena Płotka	
Filozofia intelektu i filozofia umysłu między średniowieczem a współczesnością. Recenzja Michał Zembrzusi, <i>Filozofia intelektu. Tomasz z Akwinu koncepcja intelektu możliwościowego i czynnego</i> , Wydawnictwo Liberi Libri, bmv 2019, stron 404.....	307
Anna Palusińska	
Jak istnieje film? Recenzja Artur Mamcarz-Plisiecki, <i>Filozofia i retoryka filmu. Perspektywa realizmu filozoficznego</i> , Lublin 2019, stron 352.	311
Artur Andrzejuk	
Recenzja Anna Mandrela, <i>Tomizm Garrigou-Lagrange’a wobec wizji filozoficznej Teilharda de Chardin</i> , Kraków 2018, stron 249.....	319
Marcin W. Bukala	
Recenzja Paolo Evangelisti, „ <i>Vide igitur, quid sentire debeas de receptione pecuniae</i> ”. <i>Il denaro francescano tra norma ed interpretazione (1223-1390)</i> , Fondazione CISAM, Spoleto 2019, stron X-320.....	323
Bartłomiej Uzar	
Recenzja Bartłomiej Krzych, <i>Liturgia jako auctoritas w myśli teologicznej św. Tomasza z Akwinu na przykładzie traktatu „De Christo” w „Sumie teologii”</i> , Wydawnictwo UNUM, Kraków 2020, stron 141.....	329
Nota o autorach.....	337

Table of Contents

From the Editors.....	9
-----------------------	---

Dissertations and Articles

Przemysław Artemiuk Salvation in Martin Luther's and St. Thomas Aquinas's Account. An Attempt of Comparative Soteriology in the Perspective of Christology of Card. Ch. Schönborn.....	13
Jan Pocij On Relation between ities and consciousness and the self.....	41
Dawid Lipski John Pecham's dispute with Thomas Aquinas at the University of Paris – Causes and Effects.....	73
Martyna Koszkało Free Will and Moral Evil: John Duns Scotus's Theory	89
Marcin Karas Was Nicolaus Copernicus a medieval philosopher?	107
Tomasz Ćwiertniak In Search of the Source Experience in Philosophy. Parallels between Phenomenology, the Philosophy of Dialogue and Contemporary Existential Thomism.....	115
Artur Andrzejuk Gilsonian method of the history of philosophy	133
Marek Prokop The method of identifying being in the metaphysics of consequent Thomism.....	145
Janusz Węgrzecki Thomism as an Approach in Political Science	161
Marcin Klimski Common sense cognition in Catholic Church's practice of environmental education	173
Maciej Kulik The Aristotelian-Thomistic Conception of Animation and the Contemporary Bioethical Dilemmas.....	187
Michał Ziółkowski <i>Causa irrationabilitatis</i> , on Sources of Transhumanist Anthropology.....	203

Editions and Translations

Maciej Stanek Question <i>Utrum universale nihil sit aut posterius suis singularibus</i> of the <i>Collectanea de anima</i> preserved in MS. BJ 2118	229
<Anonymus> <i>Utrum universale nihil sit aut posterius suis singularibus?</i>	239

Reports and reviews

Natalia Herold Activities of the Scientific Thomistic Society in the 2019/2020 academic year.....	251
--	-----

Michał Zembrzuski	
The presence of Thomistic thought at the 11th Polish Philosophical Congress in Lublin...	257
Izabella Andrzejuk	
Consequent Tomism. Report on the Thomistic Symposium, and Mieczysław Gogacz's award ceremony, November 16, 2019	265
Jerzy Nitychoruk	
The creation through the eyes of a geologist.....	269
Maciej Bała	
Philosophical apology of religion. Piotr Moskal's proposal	277
Jacek Salij	
Reliable reconstruction of Thomas Aquinas's anthropology. Review: Henryk Majkrzak, <i>Antropologia integralna w „Sumie teologicznej” św. Tomasza z Akwinu</i> , Wydawnictwo „SPES”, Kraków brw., pp. 415.....	287
Maciej Nowak	
Review: Bartłomiej Krzych, <i>Księżeczka o niczym. Prolegomena do nicologii</i> , Siemianowice Śląskie 2017, pp. 127.....	293
Magdalena Płotka	
Thomas Aquinas and the interpretation of brain scans. Review: Piotr Lichacz, <i>Neuroetyka a Tomasz z Akwinu. O użyteczności myśli średniowiecznej we współczesnych debatach etycznych</i> , Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 2018, pp. 374.....	299
Artur Andrzejuk	
Jacek Woroniecki - a master of intellectual Catholicism. Review: Piotr S. Mazur, Barbara Kiereś, Ryszard Skrzyniarz, Agata Płazińska: <i>Jacek Woroniecki</i> , red. P. S. Mazur, (<i>Pomniki polskiej filozofii chrześcijańskiej</i> , red. Maciej Bała, Piotr S. Mazur), Kraków 2019, pp. 213; English version, ibidem, pp. 218.....	303
Magdalena Płotka	
Philosophy of intellect and philosophy of mind between the Middle Ages and modern times. Review: Michał Zembrzuski, <i>Filozofia intelektu. Tomasz z Akwinu koncepcja intelektu możliwościowego i czynnego</i> , Wydawnictwo Liberi Libri, bmnw 2019, pp. 404.	307
Anna Palusińska	
How does the movie exist? Review: Artur Mamcarz-Plisiecki, <i>Filozofia i retoryka filmu. Perspektywa realizmu filozoficznego</i> , Lublin 2019, pp. 352.....	311
Artur Andrzejuk	
Review: Anna Mandrela, <i>Tomizm Garrigou-Lagrange'a wobec wizji filozoficznej Teilharda de Chardin</i> , Kraków 2018, pp. 249.....	319
Marcin W. Bukala	
Review: Paolo Evangelisti, „ <i>Vide igitur, quid sentire debeas de receptione pecuniae</i> ”. <i>Il denaro francescano tra norma ed interpretazione (1223-1390)</i> , Fondazione CISAM, Spoleto 2019, stron X-320.....	323
Bartłomiej Uzar	
Review: Bartłomiej Krzych, <i>Liturgia jako auctoritas w myśli teologicznej św. Tomasza z Akwinu na przykładzie traktatu „De Christo” w „Sumie teologii”</i> , Wydawnictwo UNUM, Kraków 2020, pp. 141.....	329
Note about authors.....	337

Od Redakcji

W 2020 roku po raz pierwszy podzieliliśmy nasz „Rocznik” na dwa zeszyty. Pierwszy z nich w całości poświęcony jest o. Józefowi M. Bocheńskiemu z okazji przypadającej w tym roku 25. rocznicy jego śmierci. Zeszyt drugi ma (charakterystyczną dla „Rocznika”) postać magazynu tomistycznego. Otwiera go obszerna rozprawa Przemysława Artemiuka z teologii, ukazująca polemiczne momenty w ujęciu zbawienia przez Tomasza z Akwinu i Marcina Lutra. Podobnie polemiczno-porównawczy charakter ma artykuł Tomasza Ćwiertniaka na temat koncepcji „doświadczenia filozoficznego” oraz tekst Macieja Kulika omawiający bioetyczne dyskusje wokół problemu animacji. Natomiast Dawid Lipski omawia (po angielsku) polemikę jaką prowadził na Uniwersytecie Paryskim Jan Peckham z Tomaszem z Akwinu na temat filozoficznie ujętej struktury człowieka. Mamy ponadto artykuł o Janie Dunsie Szkocie (Martyna Koszkało) i tekst o Koperniku (Marcin Karas).

Wyróżniającym się zagadnieniem w tym zeszycie „Rocznika Tomistycznego” jest metodologia filozofii, którą podejmują Marek Prokop i Artur Andrzejuk. Ponadto numer przynosi artykuły z pogranicza filozofii bytu i filozofii przyrody (Jan Pocięj i Michał Ziółkowski). Dwa teksty dotyczą zastosowań ustaleń filozoficznych do innych dziedzin: nauk o polityce (Janusz Węgrzecki) i edukacji ekologicznej (Marcin Klimski).

Zeszyt przynosi także ciekawą edycję, przygotowaną przez Macieja Stanka, jednej z kwestii z *Collectanea de anima*, powstałych na Uniwersytecie Krakowskim w 2. połowie XV wieku i przechowywanych w Bibliotece Jagiellońskiej jako rękopis BJ 2118.

Ponadto dział sprawozdań i recenzji prezentuje jak zwykle sprawozdanie z działalności Naukowego Towarzystwa Tomistycznego (Natalia Herold) oraz sprawozdanie z uroczystości związanych z Nagrodą im. Profesora Mieczysława Gogacza (Izabella Andrzejuk), tym razem wzbogacone o wykład Jerzego Nitychoruka, pt. *Dzieło stworzenia oczami geologa*, wygłoszony podczas gali Nagrody w 2019 roku. Natomiast Michał Zembrzuski omawia udział tomistów w XI Polskim Zjeździe Filozoficznym, który odbył się w Lublinie we wrześniu 2019 roku.

Ponadto wydrukowaliśmy kilkanaście różnych recenzji. Jest wśród nich omówienie działalności naukowej i publikacyjnej Piotra Moskala, podsumowujące w pewien sposób jego dokonania na polu filozofii religii, napisane przez Macieja Bałę. Z pozostałych recenzji jedne są wnikliwe i krytyczne, a inne stanowią krótkie omówienia sygnalizujące jakąś publikację. Ich ilość świadczy jednak, że wciąż dużo ukazuje się publikacji oscylujących wokół problematyki filozoficznej lub teologicznej, podejmowanej w duchu nauki Tomasza z Akwinu.

Życzylibyśmy Czytelnikom i sobie, aby tak pozostało!

Artur Andrzejuk
Redaktor Naczelny

Recenzja

Bartłomiej Krzych, *Książeczka o niczym. Prolegomena do nicologii*,
Siemianowice Śląskie 2017, stron 127.

Tematyka niebytu jest obecna w historii filozofii niemalże od jej samego początku. Pojęcia takie jak niebyt, nicość, zero, brak odgrywały i odgrywają ważną rolę w poszukiwaniach odpowiedzi na fundamentalne pytania na temat rzeczywistości. Omówienia ich podejmuje się Bartłomiej Krzych w swojej pracy *Książeczka o niczym. Prolegomena do nicologii*. Ma ona być wstępną konceptualizacją podstawowych terminów z zakresu tej tematyki.

Już na początku książki Autor dokonuje rozróżnienia pojęciowego pomiędzy bytem (*to on*) a niebytem (*to me on*). Są one współwystępujące i przeciwstawne. Podkreśla przy tym pierwotność bytu i wtórność niebytu. Tę tematykę Autor chce przedstawić w perspektywie

filozoficzno-naukowej. Twierdzi on bowiem, że metafizyka i nauka powinny ze sobą współgrać. Po tym nakreśleniu obszaru badawczego przedstawia trzy tezy, które chce uargumentować: 1) niebyt jest dookreśleniem bytu i ułatwia jego pojmowanie, 2) filozoficzne rozumienie niebytu powiązane jest z naukowym rozumieniem, 3) nauka nie daje ostatecznych wyjaśnień – czyni to dopiero metafizyka. Owe tezy wyznaczają dalszą treść książki.

Dalej Autor zapoznaje nas z historią i różnymi odmianami pojęcia niebytu. Twierdzi on, że rozwinęło się ono wraz z filozofią chrześcijańską i krystalizacją pojęcia istnienia. W filozofii starożytnej rzeczywistość traktowana była – jak pisał – jako coś zastanego, czego istnienie

jest oczywiste. Pytanie o przyczynę tego istnienia nie mogło być traktowane w sposób poważny. Starożytni „nigdy nie wytworzyli pojęcia nicości ani niebytu jako ontologicznego antagonisty bytu. Nieuprawnione jest więc twierdzenie, że myśliciele tacy jak Parmenides, Demokryt, Platon czy Arystoteles posługiwali się pojęciem nicości/niebytu w znaczeniu ontologicznego zaprzeczenia realnego bytu”. Dopiero chrześcijańska idea *creatio ex nihilo* miała otworzyć myślicielom (nie bez większych sprzeciwów), którzy próbowali odpowiedzieć na pytania o przyczynę istnienia rzeczy-wistości. Świat, którego doświadczamy, stał się tym samym miejscem przygodnym, zagrażającym człowiekowi. Wrazem tej przemiany w postrzeganiu rzeczywistości jest słynne pytanie postawione przez Leibniza: „dlaczego istnieje raczej coś niż nic?”. Dopełnieniem rozumienia niebytu stał się, zdaniem Autora rozwój nauki Newtonowskiej, która zmieniła dotychczasową wizję wszechświata.

Po tym wprowadzeniu, Krzych przytacza, za Władysławem Stróżewskim, stanowiska filozofów wobec niebytu: niebyt jako dookreślenie bytu (negacja niesamodzielna, nieautonomiczna) – sądy negatywne odnoszą się do innego sądu, negacja nie jest wyrażeniem samodzielnym, nie istnieją fakty negatywne; niebyt „właściwy” (negacja samodzielna, autonomiczna) – desygnatem niebytu jest absolutna „nicość”, niebyt istnieje w pewien sposób, fakty negatywne istnieją i są rzeczywiste. Dalej omówione zostają szczegółowe takie pojęcia niebytu, jak: niebyt, nic, negacja, nie, nega-

tywne stany rzeczy, sprzeczność, brak, przeciwieństwo, fakty negatywne, zero, próżnia. Najbardziej istotne z nich, pojawiające się w dalszej części książki, to niebyt, nic, zero i próżnia. Pierwsze ma charakter relatywny, odniesiony do bytu, dookreślający go. Jest on wobec bytu wtórny. Drugie stanowi absolutne zaprzeczenie bytu, bezsens niedający się ująć. Trzecie ma wielowiekową tradycję związaną z historią matematyki. Zero pojawiło się w babilońskim systemie pozycyjnym. Pełniło ono jedynie funkcję użytkową. W kulturze Majów reprezentowało dopełnienie. Miało ono również funkcję estetyczną – było wypełnieniem pustki. Dopiero Hindusi nadali temu pojęciu konotacje związane z niebytem. Równie długą historię ma termin „próżnia”. Starożytni mieli podzielone zdania co do jej istnienia – Arystoteles i Parmenides ją odrzucili, Demokryt, Leucyp i Epikur przyjęli za istniejącą. Dzisiaj rozumiana jest jako stan o najniższej energii.

W dalszej części tego samego rozdziału Krzych omawia funkcje pojęcia niebytu w nauce i filozofii. Funkcja fizyczna pozwala dookreślić byt poprzez pojęcie niebytu w naukach empirycznych. Jego desygnatem może być próżnia, materia lub pustka. Każda z tych postaci w jakiś sposób istnieje – nie jest to nicość. Funkcja matematyczna pozwala na tworzenie twierdzeń i praw, np. prawo podwójnej negacji, prawo wyłączonego środka, prawo niesprzeczności. Zbiór pusty posłużył Conwayowi do wprowadzenia liczb nadrzeczywistych. W funkcji językowej niebyt pełni funkcję negacji. Wyrażany jest przez słowo

„nie”. Funkcja metafizyczno-epistemologiczna niebytu przejawia się w dookreśleniu samego bytu. „Niebyt czy też nieistnienie dookreśla, a nawet (do) definiuje byt lub istnienie”. Jest niezbędny do zrozumienia przygodności świata. Poza tym jest on narzędziem krytyki i definicji. W epistemologii (wtórnie do metafizyki) niebyt odgrywa rolę wyznacznika granicy naszej refleksji i poznania.

W konsekwencji niebyt – jak dalej twierdzi Autor – jest nieodzowny zarówno dla filozofów, jak i naukowców. Świadczy o tym jego obecność w każdej filozofii, wizji świata, nauce i rozważaniach egzystencjalnych i teologicznych. Jest on konieczny do wyznaczenia granic bytowania (metafizyka) i poznania (epistemologia). Stanowi narzędzie krytyki i retoryki. Z tych właśnie względów jest niezbywalny.

Drugi rozdział pracy Autor poświęca słynnemu pytaniu Leibniza: „dlaczego istnieje raczej coś niż nic?”. Wprowadza nas w jego kontekst – zostało ono zadane dopiero wtedy, gdy pozwalała na to odpowiednia wizja świata. Ukształtowały ją między innymi koncepcja stworzenia *ex nihilo*, odkrycia Kopernika i Newtona. Drugim ważnym czynnikiem, który wzbudził zaciekawienie Leibniza, skutkujące owym pytaniem, była jego racjonalistyczna postawa. Przejawiała się ona w jego metafizyce, a zwłaszcza w uznawaniu zasady niesprzeczności i prawa racji dostatecznej.

Dalej Autor przytacza możliwe stanowiska w sprawie rozwiązania pytania Leibniza. Wyróżnia agnostycyzm (zawieszenie sądu, analiza, wykazująca nie-

zasadność pytania), modalizm immanentny (zbiór rzeczy istniejących jest niepusty z konieczności, istnieje naturalny byt konieczny), nomologizm (istnieją prawa, które „wymuszają” istnienie rzeczy), kauzalizm immanentny (w zbiorze rzeczy istniejących istnieją relacje kauzalno-egzystencjalne, niepustość tego zbioru nie musi być tłumaczona przez odwołanie się do czynników względem niego zewnętrznych), kauzalizm transcendentny (teizm – przyjmuje pierwszą przyczynę transcendentną wobec świata – jest ona bytem koniecznym i sprawczym; wiąże się z akceptacją mocnej zasady racji).

Kolejne rozdziały poruszają problem relacji pomiędzy filozofią a nauką. Współcześnie bowiem na pytanie Leibniza starają się odpowiedzieć nie tylko filozofowie, ale i naukowcy. Autor porusza w tym kontekście problem takich ukrytych założeń, jak: wspólnota i powszechność rozumu (te same prawa myślenia dla wszystkich ludzi), adekwatność umysłu względem rzeczywistości oraz racjonalność i uporządkowanie świata. Dalej chce on na kilku przykładach zobrazować, w jaki sposób naukowcy wikłają się nieświadomie w problemy ontologiczne.

W tym celu zreferowana zostaje analiza Józefa Hellera dotycząca modelu kosmologicznego Hartle’a-Hawkinga, który na podstawie mechaniki kwantowej wyjaśnia powstanie „z niczego”. Owym niczym, jak się okazuje, jest tylko nicość w sensie fizycznym – stan pusty. Model ten jest zaangażowany ontologicznie – zakłada on istnienie praw przed istnieniem rzeczy. Takie rozwiązanie – jak

twierdzi Heller – nie jest chętnie przyjmowane w filozofii. Przytacza rozróżnienia św. Tomasza pomiędzy początkiem wszechświata a jego stworzeniem. Fizyka interesuje się początkiem, filozofia stworzeniem. Ten podział nie rozwiązuje pełni problemów. Heller postuluje stworzenie pełnej teorii, która świadoma jest zarówno swoich ontologicznych założeń, jak i pozostaje w zgodzie z rezultatem nauki. Rozróżnia (za Tomaszem) trzy poziomy abstrakcji: fizyczny, matematyczny i metafizyczny. Nie powinny być one mieszane, ale świadomość ich i związków między nimi jest konieczna do zbudowania takiej „teorii wszystkiego”.

Kolejna analiza, referowana przez Autora została sformułowana przez Grzegorza Bugajaka i dotyczy modelu Vilenkina. Jest to model bliźniaczy do modelu Hartle’a-Hawkinga. W tej koncepcji wszechświat powstał przez fluktuację próżni. Zakłada się tutaj, że całkowita energia wszechświata jest równa zero (energia dodatnia jest równoważna z energią ujemną), cząstki wirtualne (powstające „z niczego” przez fluktuację próżni) odpowiadają za modyfikacje masy i własności magnetycznych elektronów i ich energii w atomach, przyjmowana jest zasada nieoznaczoności Heisenberga. Każde z tych założeń generuje pewne problemy. Energia wszechświata jest przyjmowana arbitralnie – jest zależna od wybranego punktu odniesienia. Cząstki wirtualne, które są jedynie bytem logicznym, nie mogą wpływać na realne przedmioty. Ponadto zasada nieoznaczoności Heisenberga ma wiele różnych interpretacji i dotyczy mikroświa-

ta – problematyczne jest jej stosowanie w skali makro. Nawet jeśli te problemy dałoby się przewyciężyć, to do stwierdzenia o powstaniu wszechświata przypadkowo, z nicości, trzeba poczynić szereg różnych założeń: ułożyć próżnię z nicością i przypadkowość z indeterminizmem. Bugajak podkreśla, że musi istnieć „coś”, co podlega fluktuacjom i prawa przyrody, które prowadzą do fluktuacji tego „czegoś”.

Ostatnia przytoczona dyskusja na tematy kosmologiczne pochodzi od Stanisława Grygiela. Dotyczy ona Hawkinga i jego pozytywistycznych tendencji. Hawking uważa, że modele kosmologiczne dają wiedzę – są one syntetyczne *a priori*. Wbrew temu pozytywizm uważa jedynie sądy *a posteriori* za syntetyczne. Dodatkowo Grygiel stwierdza, że Hawking i Hartle nie uznają korespondencji teorii fizycznych z obiektywną rzeczywistością. W kwestii praw przyrody opierają się na determinizmie – przyroda jest bezwzględnie podporządkowana prawom, które mogą mieć charakter indeterministyczny (np. zasada nieoznaczoności Heisenberga). Hawking uznaje Wielki Wybuch za zjawisko kwantowe – usuwa tym samym wszystkie brzegowe warunki czasoprzestrzeni, stąd pytanie o to, co było przed tym, jest bezzasadne. Prowadzi to do idei *multiversum*, której konsekwencje mogą być nonsensowe (np. prawa natury, które mogą ewoluować).

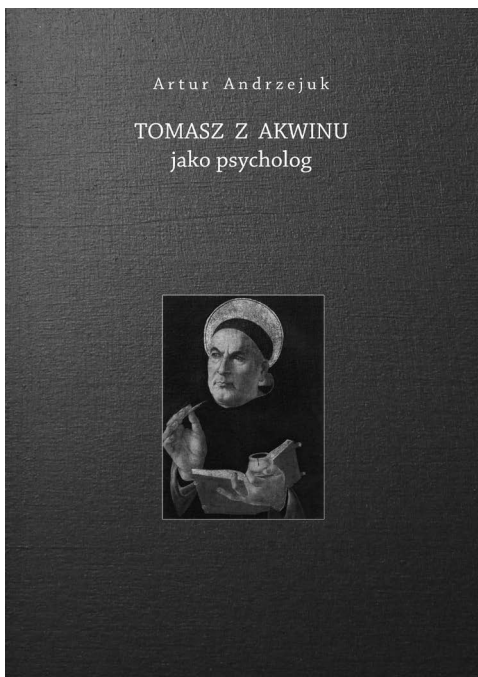
W końcowych rozdziałach Autor jeszcze raz zaznacza związki pomiędzy nauką i filozofią. Nie zgadza się z pozytywistyczną wizją filozofii i religii jako etapów rozwoju, którego właściwym sta-

dium jest nauka. Podkreśla, że wyrasta ona z filozofii i zawdzięcza jej między innymi terminologię. W konsekwencji nie powinna jej odrzucać. Filozofia stanowi innego rodzaju próbę zrozumienia rzeczywistości. Dalej Autor przedstawia konkluzję – na pytanie Leibniza nauki nie są w stanie odpowiedzieć. Pojęcia, które miałyby temu posłużyć, mają charakter metafizyczny. Ponadto pojęcie wszechświata obserwowalnego jest węższe niż pojęcie Wszechświata. Dopiero filozofia umożliwia wzięcie pod uwagę aspektów, których nauka nie dostrzega. Na sam koniec Autor stwierdza, że niebytu należy do pojęć, które, będąc koniecznymi do udzielenia odpowiedzi na pytanie Leibniza, jednocześnie są pojęciami granicznymi i dla nauki, i filozofii.

Na końcu książeczki Autor umieścił dwa krótkie dodatki powiązane z fizycznym rozumieniem niebytu. Pierwszy traktuje o rozkładzie materii (w tym ciemnej materii i antymaterii) we Wszechświecie. Drugi dotyczy cząstek wirtualnych, które pojawiają się w teoriach kwantowych. Kwestia ich samodzielnego (nie tylko logicznego) istnienia jest nadal nierozstrzygnięta.

Jak powyższy opis wskazuje, książka dotyka istotnych i rozbudowanych problemów. Obrona przez Autora perspektywa, pozwalająca zwrócić czytelniko-

wi uwagę na powiązania między filozofią a nauką, jest jej największym atutem. Należy zaznaczyć, że nacisk położony jest na niebyt w nauce lub po prostu filozofii przyrody. Chociaż kwestie czysto metafizyczne są w książce obecne, to odgrywają raczej rolę pomocniczą. Minimum, które podaje Autor, może być dla czytelnika nastawionego na takie rozważania wadą, lub zaletą, gdy podkreślimy popularyzatorski rys. Nie wprowadzając skomplikowanych pojęć, które dla tematyki nauk przyrodniczych nie są tak istotne, czytelnik jest w stanie dostrzec relacje między nauką a filozofią. Należy jednak pamiętać, że jest to jedynie szkic tej problematyki. Choć nie jest to zarzut do całego dzieła (które z założenia jest prolegomeną), to można go odnieść do niektórych tez sformułowanych przez Autora. Przykładowo, starożytni filozofowie – zdaniem autora – nie podejmowali problemu niebytu. W tej perspektywie dziwne jest nader częste wspomnianie o Platonie i Parmenidesie, chociażby przy omawianiu ich stanowisk metafizycznych. Kwestia wizji świata filozofów tego okresu jest dyskusyjna, o czym Autor niestety nie wspomniał. Nie rzutuje to jednak na odbiór całości książki, która jest przyjaznym wstępem dla czytelnika niezaznajomionego z problemem niebytu.

Artur Andrzejuk

Tomasz z Akwinu jako psycholog

Warszawa 2020

„Psychologia ma długie dzieje, lecz krótką historię”. Krótka historia wynika z tego, że słowo „psychologia”, które ukuto w XVI wieku, upowszechnił dopiero w XVIII wieku niemiecki filozof Christian Wolff, a na wyodrębnienie się psychologii jako osobnej dziedziny wiedzy przyszło jeszcze poczekać ponad sto lat (1889).

Długie dzieje psychologii to wielowiekowe rozważania o duszy – *περὶ ψυχῆς* (*peri psychés*) – *de anima*. Arystoteles, autor pierwszego w dziejach traktatu *O duszy* wiąże duszę z życiem i przypisuje posiadanie jej wszystkim istotom żywym: roślinom – wegetatywną, zwierzętom – zmysłową, a człowiekowi – rozumną. Tomasz z Akwinu nawiązuje wyraźnie w swojej filozofii do ujęć Arystotelesa, ale znacznie rozbudowuje teorię człowieka, opierając się na swojej nowatorskiej wizji rzeczywistości (w której dominuje akt istnienia) oraz uwzględniając osiągnięcia kilku kolejnych stuleci refleksji (filozofów chrześcijańskich, arabskich i żydowskich). Wyodrębniony z antropologii Tomasza z Akwinu i podjęty w tej książce repertuar tematów usprawiedliwił potraktowanie go jako psychologa.

Dystrybucja wersji papierowej - Wydawnictwo von borowiecky
www.vb.com.pl

e-Book do pobrania gratis - <https://bit.ly/350xB5v>

Nota o Autorach

Artur Andrzejuk – prof. dr hab., prof. zwyczaj. Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW), na którego Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej kieruje Katedrą Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej oraz Sekcją Historii Filozofii. Autor szeregu publikacji z zakresu filozofii i teologii średniowiecznej, tomizmu, etyki i klasycznej filozofii człowieka. Interesuje się problematyką uczuć, sprawności i cnót moralnych, relacji osobowych. Jest uczniem Profesora Mieczysława Gogacza. Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7926-4070>

Izabella Andrzejuk – dr, adiunkt Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej. Członek-założyciel Naukowego Towarzystwa Tomistycznego oraz członek redakcji Rocznika Tomistycznego. Jest autorką ponad sześćdziesięciu artykułów o tematyce filozoficznej. Zainteresowania naukowe: historia filozofii (arystotelizm, tomizm, filozofia polska); filozofia, etyka, klasyczna teoria człowieka, filozoficzne podstawy mistyki. Napisała książkę pt. *Filozofia przyjaźni. Tomasz z Akwinu* (Warszawa 2007). Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4961-2580>

Przemysław Artemiuk – ks. prof. ucz. dr hab., teolog fundamentalny, adiunkt na Wydziale Teologicznym UKSW, wykładowca w Wyższym Seminarium Duchownym w Łomży oraz przewodniczący Stowarzyszenia Teologów Fundamentalnych w Polsce. Ostatnio opublikował monografię *W obronie spraw najważniejszych. Szkice o apologii* (Poznań 2019) oraz zbiór tekstów publicystycznych *Podręczny alfabet katolika* (Kraków 2018), a także zredagował tom studiów *Nowa apologia. Czego, wobec kogo i jak bronimy?* (Płock 2020). Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5337-0329>

Maciej Bała – dr hab., prof. uczelni na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, dziekan Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej. Zainteresowania naukowe ks. Bały skupiają się wokół filozofii religii,

współczesnej filozofii francuskiej, sekularyzacji oraz dydaktyki filozofii. Jest autorem książek *Zofia Józefa Zdybicka* (Kraków 2019), *Pokochać mądrość. Zarys dydaktyki filozofii i etyki* (Warszawa 2009), *O możliwości hermeneutycznej filozofii religii. Propozycja Paula Ricœura* (Warszawa 2007). Członek Société Francophone de Philosophie de la Religion, Conférence Mondiale des Institutions Universitaires Catholiques de Philosophie, Pomorskiego Towarzystwa Filozoficzno-Teologicznego oraz Stowarzyszenia Nauczycieli Filozofii.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7823-7855>

Marcin W. Bukala – dr hab., profesor w Instytucie Filozofii i Socjologii PAN (Zakład Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej). Zajmuje się historią etyki życia gospodarczego okresu przed wyodrębnieniem się dyscypliny ekonomii, kulturą średniowiecza oraz filozofią praktyczną; podstawą habilitacji M.W. Bukala była monografia *Risk and Medieval Negotium. Studies of the Attitude towards Entrepreneurship: from Peter the Chanter to Clarus Florentinus* (Spoleto, 2014) o pojmowaniu ryzyka gospodarczego w prawie kanonicznym i teologii u schyłku XII i w XIII stuleciu. Jest autorem krytycznych edycji szeregu tekstów z polskiej etyki i teologii praktycznej XIV i XV wieku (m.in. Mateusza z Krakowa) i współautorem przekładu kwestii dyskutowanych św. Tomasza *De potentia Dei*. Jest również redaktorem naczelnym pisma „Prakseologia”.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6489-913>

Tomasz Ćwiertniak – mgr filozofii i politologii, absolwent Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Magisterium z politologii uzyskał w 2011 r. na podstawie pracy *Człowiek, społeczeństwo, państwo w myśli o. M.A. Krąpca* (promotor: prof. dr hab. Wojciech Kaute), zaś magisterium z filozofii w 2018 r. na podstawie pracy *Tomizm konsekwentny Mieczysława Gogacza na tle dziejów tomizmu* (promotor: prof. zw. dr hab. Andrzej Noras). Obecnie doktorant w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, gdzie przygotowuje rozprawę poświęconą analizie porównawczej tomizmu egzystencjalnego M.A. Krąpca i tomizmu konsekwentnego M. Gogacza.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9515-6168>

Natalia Herold – mgr, absolwentka prawa i administracji na Uniwersytecie Gdańskim (lic.) i Uniwersytecie Warszawskim (mgr). Jest doktorantką filozofii Szkoły Doktorskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz sekretarzem Zarządu Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Interesuje się filozofią klasyczną, a w niej szczególnie etyką i pedagogiką. Publikuje w „Roczniku Tomistycznym”.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4761-9495>

Marcin Karas – prof. dr hab., historyk filozofii – pracuje w Zakładzie Filozofii Polskiej Instytutu Filozofii UJ. Prowadzi badania z historii idei i z filozofii średniowiecznej, jest autorem ponad 180 publikacji. Ostatnio zajmuje się głównie kosmologią wczesnonowożytną i filozofią dziejów. Opublikował m. in. książki: *Koncepcja czasu w pismach Williama Ockhama* (Kraków 2003), *Natura i struktura wszechświata w kosmologii św. Tomasza z Akwinu* (Kraków 2007), a także prace: *Z dziejów Kościoła. Ciągłość i zmiana w Kościele rzymskokatolickim w XIX i XX wieku* (Sandomierz 2008), *Integryzm Bractwa Kapłańskiego św. Piusa X* (Kraków 2008), czy też *Historiozofia Teilharda de Chardin wobec tradycyjnej myśli chrześcijańskiej* (Kraków 2012), liczne artykuły (45) oraz przekłady (43).
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2288-9512>

Marcin Klimski – doktor nauk humanistycznych w zakresie filozofii, adiunkt w Instytucie Pedagogiki oraz pracownik Centrum Ekologii i Ekofilozofii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Jego zainteresowania naukowo-badawcze skupione są na edukacji globalnej, edukacji ekologicznej oraz etyce środowiskowej wraz z ich odniesieniami do działań w sferze społeczno-przyrodniczej. Uczestnik projektów, w tym edukacyjnych, m.in. „Ekologia integralna encykliki *Laudato Si'* w działaniu Wspólnot Caritas i społeczności lokalnych”, „Kościół wobec kryzysu ekologicznego. W 30. rocznicę listu pasterskiego Episkopatu Polski nt. ochrony środowiska”, „Monitoring środowiskowy i mediacje w konfliktach ekologicznych”. Jest członkiem RCE Warsaw Metropolitan – Centrum Eksperymentalnego na Rzecz Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju, zorientowanego na kwestie edukacji obywateli w kwestii zrównoważonego rozwoju. Autor ekspertyz, opracowań naukowych i scenariuszy zajęć lekcyjnych z zakresu edukacji ekologicznej.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9118-1673>

Martyna Koszkało – dr hab., prof. Uniwersytetu Gdańskiego. Kierownik Zakładu Historii Filozofii Starożytnej, Średniowiecznej i Nowożytnej Instytutu Filozofii. Zastępca Dyrektora Instytutu Filozofii. Jej zainteresowania badawcze obejmują historię filozofii starożytnej, średniowiecznej i nowożytnej, filozofię Boga, historię pojęcia wolnej woli. Autorka książek *Indywiduum i jednostkowie. Analiza wybranych tekstów Jana Dunsza Szkota* (Lublin 2003) oraz *Natura woli, wolność a konieczność. Stanowisko Jana Dunsza Szkota na tle koncepcji św. Augustyna, św. Anzelma z Canterbury i św. Tomasza z Akwinu* (Gdańsk 2019). Autorka haseł encyklopedycznych z zakresu filozofii średniowiecznej w *Powszechnej Encyklopedii Filozofii*, tłumaczeń z łaciny. Publikuje w „Rocznikach Filozoficznych”, „Filo-Sofiji”, „Przeglądzie Filozoficznym” i in.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1475-4319>

Maciej Kulik – dr, absolwent studiów doktoranckich na Uniwersytecie Wrocławskim, gdzie w 2021 r. obronił z wyróżnieniem rozprawę doktorską *Wielkoduszność i niewzruszoność. Postawy wobec losu w filozofii Arystotelesa i stoików*, napisaną pod kierunkiem dr. hab. Michała Głowali. W roku akademickim 2019/2020 był zatrudniony na Uniwersytecie Medycznym im. Piastów Śląskich we Wrocławiu oraz w Niepublicznej Wyższej Szkole Medycznej. Do jego zainteresowań badawczych należy zagadnienie postaw moralnych wobec losu w filozofii starożytnej (Arystoteles, stoicy) oraz problem trafu moralnego (moral luck) we współczesnej filozofii analitycznej. Prócz tekstu zawartego w niniejszym tomie opublikował pięć recenzowanych artykułów naukowych, w tym wchodzący w skład tomu pierwszego serii „Principia Philosophiae Christianae” artykuł *Krytyka teodycei św. Tomasza z Akwinu*.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2619-6331>

Dawid Lipski – dr, adiunkt w Instytucie Społecznych Podstaw Penitencjarystyki Szkoły Wyższej Wymiaru Sprawiedliwości. Stypendysta Funduszu Stypendialnego i Szkoleniowego (Liechtenstein), Fundacji Lanckorońskich z Brzezia (Londyn) oraz Deutscher Akademischer Austausch Dienst (Kolonja). Redaktor w czasopiśmie „Pro Fide, Rege et Lege” oraz w „Roczniku Tomistycznym”. Nauczyciel mianowany etyki w szkole podstawowej.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2136-0622>

Jerzy Nitychoruk – prof. dr hab., geolog, profesor nauk o Ziemi, specjalizuje się w geologii czwartorzędu. Profesor i rektor Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej. Absolwent geografii na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej (1981) i geologii na Uniwersytecie Warszawskim (1985). Doktoryzował się (1993) i habilitował (2001) na Wydziale Geologii UW. Tytuł profesora nauk o Ziemi otrzymał 24 kwietnia 2012. W latach 1984–2013 był pracownikiem Instytutu Geologii Podstawowej na Wydziale Geologii Uniwersytetu Warszawskiego. W 2013 podjął pracę w Państwowej Szkole Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej. W latach 2013–2019 był dziekanem Wydziału Nauk Ekonomicznych i Technicznych. W czerwcu 2019 został wybrany w wyborach uzupełniających na rektora PSW w Białej Podlaskiej na kadencję 2019–2020. W czerwcu 2020 uzyskał reelekcję na kadencję 2020–2024. Opublikował ponad 300 prac – indeks Hirscha 17 (wg bazy Scopus).

Maciej Nowak – licencjat filozofii na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego, obecnie kontynuuje studia magisterskie na tejże uczelni, absolwent studiów inżynierskich kierunku Elektrotechnika na Politechnice Warszawskiej, członek Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Jest zainteresowany logiką i historią filozofii.

Anna Palusińska – dr hab., dr hab. adiunkt w Katedrze Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej Wydziału Filozofii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Interesuje się naukowo filozofią późnego antyku oraz filozofią bizantyńską. Pisała o jej głównych przedstawicielach: Janie Filoposie, Michale Psellosie, Mikołaju z Methone i Grzegorzu Palamasie.

Magdalena Płotka – dr hab., profesor uczelniany w Katedrze Historii Filozofii Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Z-ca redaktora naczelnego Rocznika Tomistycznego. Jej zainteresowania naukowe skupiają się wokół średniowiecznej filozofii praktycznej, historii filozofii polskiej w XV i XVI wieku, paleografii łacińskiej oraz filozofii współczesnej. Jest autorką książki *Metafizyka i semantyka. Filozofia Jana Wersora* (Warszawa, 2013) oraz *Filozofia jako praktyka. Myśl krakowskiego praktycyzmu w XV i XVI* (Warszawa 2016). Publikuje w „Rocznikach Filozoficznych”, „Edukacji filozoficznej”, „Filosofiji”, „Roczniku Tomistycznym” i in.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6993-2178>

Jan Pocięj – mgr inż., magister teologii. Przygotował rozprawę doktorską w Instytucie Filozofii UJ na temat związków filozofii ks. prof. Tadeusza Wojciechowskiego z odkryciami fizyki i biologii dwudziestego wieku (2017). Autor artykułu „Piotra Semenienki próba odnowy filozofii klasycznej” (RT 5(2016)). Uczestnik X Międzynarodowego Kongresu Ontologicznego w San Sebastian (2012), gdzie wygłosił referat „The Wave-Corpuscle Duality of Matter and the Nature of the Universe”. Jego zainteresowania naukowe skupiają się wokół aktualizacji tomizmu w oparciu o współczesny obraz świata opracowany przez nauki przyrodnicze. Jest członkiem Sodalicii Świętej Jadwigi Królowej.

Marek Prokop – dr, historyk filozofii, bibliotekoznawca, arabista. Studiował historię filozofii w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie w latach 1969-1974 (magisterium u prof. M. Gogacza). Doktoryzował się ze średniowiecznej filozofii arabskiej u prof. M.-T. d'Alverny na Uniwersytecie w Poitiers w 1978 roku. Po doktoracie zatrudniony kontraktowo w Centre National de la Recherche Scientifique (1979-1983), następnie kierował działem rękopisów Biblioteki Polskiej w Paryżu (1982-2002). Od 1995 r. jest pracownikiem naukowym Zakładu Biografistyki Polonijnej PUNO. Członek: Société Internationale de la Philosophie Médiéval w Louvain, Centre de Recherche Philosophique Saint Thomas d'Aquin w Paryżu, Naukowe Towarzystwo Tomistyczne w Warszawie, Towarzystwo Historyczno-Literackie w Paryżu. W 2009 r. opublikował zbeletryzowaną opowieść o filozofii, zbudowaną na kanwie podróży do różnych krajów, zatytułowaną *Podróże z Awicenną*.

Jacek Salij – prof. dr hab., teolog, dominikanin, od 1970 roku związany zawodowo z Akademią Teologii Katolickiej w Warszawie (od 1999 Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego). W 1990 został profesorem nadzwyczajnym i objął funkcję kierownika Katedry Teologii Dogmatycznej, którą sprawował do przejścia na emeryturę w 2013 roku. Jest znawcą i tłumaczem tekstów św. Tomasza z Akwinu. Oprócz działalności ściśle naukowej o. Jacek Salij niezmiernie popularyzuje problematykę teologiczną przez liczne publikacje popularno-naukowe, a także kazania i rekolekcje (np. podczas zarazy w Wielkim Poście 2020 prowadził ogólnopolskie telewizyjne rekolekcje wielkopostne).

Maciej Stanek – doktor nauk humanistycznych, absolwent filozofii na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach (2010 r.); doktorat uzyskał w 2015 r., broniąc rozprawy doktorskiej, napisanej pod kierunkiem Prof. H. Wojtczak nt. Jana Burydana „*Quaestiones super 'Parva naturalia' Aristotelis*”. Edycja krytyczna i analiza historyczno-filozoficzna; od 2020 r. pracownik badawczo-dydaktyczny w Instytucie Filozofii na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; jego zainteresowania naukowe dotyczą przede wszystkim późnośredniowiecznej filozofii przyrody (głównie *Parva naturalia*, *Problemata* i *De anima*) oraz logiki, zwłaszcza uprawianych na Uniwersytecie Paryskim i Uniwersytecie Krakowskim. Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6111-1324>

Bartłomiej Uzar - student Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Zainteresowania naukowe oscylują między metafizyką oraz logiką, zwłaszcza w kontekście scholastycznym, neoscholastycznym i analitycznym. Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2240-1310>

Janusz Węgrzecki – prof. dr hab., kierownik Zakładu Teorii Państwa i Teorii Polityki Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Zainteresowania badawcze ks. Węgrzeckiego obejmują aksjologiczne podstawy polityki i demokracji, teorie władzy, podejście interpretacjonistyczne w naukach o polityce, Kościół w sferze publicznej, myśl społeczna papieży Jana Pawła II, Benedykta XVI, Franciszka, relacja religia i polityka. Autor książek *Wpływ, autorytet, dominacja. Teorie władzy i ich struktura* (Warszawa 2011) oraz *W obronie rozumu politycznego. Myśl Josepha Ratzingera/Benedykta XVI* (Warszawa, 2019). Nr ORCID: (<https://orcid.org/0000-0002-9335-0215>)

Michał Zembrzusi – dr hab, profesor uczelniany w Katedrze Historii Filozofii Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Interesuje się problematyką epistemologiczną w starożytności i średniowieczu, a szczególnie problematyką pamięci i teorią intelektu możliwościowego i czynnego. Jest współredaktorem książek w serii „Opera philosophorum medii aevii”. W jej ramach w 2012 opublikował autorską monografię zatytułowaną: *Tomasz z Akwinu. Komentarz „O pamięci i przypominaniu”*. W 2019 roku opublikował monografię pt. *Filozofia intelektu. Tomasa z Akwinu koncepcja intelektu możliwościowego i czynnego*. Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4647-479X>

Michał Ziółkowski MI – dr, członek Zakonu Posługujących Chorym (Ministri Infirmorum), członek zwyczajny Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Autor książki *Pokonać śmierć czy zmienić człowieka. Ideologia współczesnego transhumanizmu wobec heterodoksji Mikołaja Fiodorowa* (Warszawa 2020). Publikuje w kwartalniku „Fides et Ratio”, serii „Universum Ethicae Christianae” oraz „Roczniku Tomistycznym”. Zainteresowania naukowe skupia wokół: filozoficzno-teologicznej analizy transhumanizmu i związanych z tym nurtem problemów bioetycznych oraz etyce sztucznej inteligencji; ewolucji idei antychrysta w tekstach biblijnych; filozofii tomizmu konsekwentnego; koncepcji myślicieli rosyjskiego renesansu filozoficzno-religijnego.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5369-071X>